

Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. Yılında Coğrafya Eğitimi ile İlgili Türkçe Çalışmaların İçerik Analizi (1997-2022)*

**

Content Analysis of Turkish Studies on Geography Education in the 100th Anniversary of the Republic of Türkiye (1997-2022)

Yasin DURAN¹, Caner ALADAĞ²

¹Millî Eğitim Bakanlığı. e-posta: yasinduran10@gmail.com

²Necmettin Erbakan Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Coğrafya Eğitimi Ana Bilim Dalı. e-posta: caner5101@gmail.com

Makale Türü/Article Types: Araştırma Makalesi/ Research Article

Makalenin Geliş Tarihi: 29.01.2024

Yayına Kabul Tarihi: 26.03.2024

ÖZ

Ülkemizde öğretmen yetiştiren kurumların üniversitelere devredilmesiyle birlikte coğrafya eğitimiyle ilgili çalışmaların sayısı giderek artmıştır. Bu alanda yayımlanan doktora tezleri ile araştırma makalelerinin analiz edilmesi, araştırmacıların yapılmış çalışmalardan haberdar olmasını sağlayacaktır. Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. yılında, coğrafya eğitimi araştırmalarında gelinen noktanın değerlendirilmesi yarınlara daha emin adımlarla ilerleyebilmek adına büyük önem taşımaktadır. Bu çalışmayla, coğrafya eğitimi alanında hazırlanmış tez ve makalelerin çeşitli değişkenler bakımından yönelimlerinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Nitel araştırma geleneği içerisinde yer alan içerik analizi deseninde gerçekleştirilen bu araştırmanın örnekleminin belirlenmesi için amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bunun için Ulusal Tez Merkezi veri tabanında yer alan 102 doktora tezi, TR Dizin veri tabanında yer alan 397 araştırma makalesi olmak üzere toplam 499 adet çalışmaya ulaşılmıştır. Bu çalışmaların analiz edilmesinde her sorunun bir tema olarak değerlendirildiği 40 sorudan oluşan içerik analizi yönergesi kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre, incelenen çalışmaların büyük bir bölümü

***Alıntılama:** Duran, Y. ve Aladağ, C. (2022). Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. yılında coğrafya eğitimi alanında yayımlanan Türkçe araştırmaların içerik analizi (1997-2022). *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 44(1), 829-866.

** Bu çalışma, Doç. Dr. Caner ALADAĞ danışmanlığında 12.12.2023 tarihinde tamamladığımız "Cumhuriyetin 100. yılında Türkiye'de coğrafya eğitimi: bir durum çalışması" başlıklı doktora tezi esas alınarak hazırlanmıştır.

2013 yılında (f=40; %8,02), İstanbul ilinde (f=58; %16,38), erkek araştırmacılar (f=387; %77,56) tarafından ölçme ve değerlendirme konularını (f=146; %29,26) incelemek üzere makale türünde (f=397; %79,56) ve betimsel araştırma deseninde (f=275; %55,11) gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, coğrafya eğitimi alanında nitel ve karma yöntemlere göre hazırlanan, daha az çalışılan konu alanlarında ve farklı örneklem türlerinde daha fazla çalışmaya gereksinim olduğu anlaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. yılı, Coğrafya eğitimi, İçerik analizi.

ABSTRACT

In our country, the number of studies on geography education has gradually increased with the transfer of teacher training institutions to universities. Analyzing doctoral dissertations and research articles published in this field will enable researchers to be aware of the studies conducted. Evaluating the point reached in the research of geography education on the 100th anniversary of the Republic of Türkiye is of great importance in order to move forward with more confident steps towards the future. This study aims to reveal the orientations of theses and articles prepared in the field of geography education in terms of various variables. Criterion sampling method, one of the purposeful sampling methods, was used to determine the sample of this study, which was conducted with the content analysis design within the qualitative research tradition. For this a total of 499 studies, including 102 doctoral theses in the National Thesis Center database and 397 research articles in the TR Index database, were accessed. In analyzing these studies, a content analysis guideline consisting of 40 questions, in which each question was evaluated as a theme, was used. Content analysis were used to analyze the data obtained. According to the findings of the study, most of the analyzed studies were conducted in 2013 (f=40; 8.02%), in the province of Istanbul (f=58; 16.38%), by male researchers (f=387; 77.56%), in the article type (f=397; 79.56%) and descriptive research design (f=275; 55.11%) to examine assessment and evaluation issues (f=146; 29.26%). According to the results of the study, it is understood that more studies prepared according to qualitative and mixed methods are needed in the field of geography education, in less studied subject areas and in different sample types.

Keywords: The 100th anniversary of the Republic of Türkiye, Geography education, Content analysis.

GİRİŞ

Bilimsel araştırmaların elde ettiği bulgu ve sonuçların, ilgili disiplinlerde karar verme ve uygulama süreçlerini etkilemesi ve gelecekteki araştırmalara katkı sağlaması açısından büyük önem taşımaktadır. Bu bulgu ve sonuçlar hem gelecekteki araştırmalar için bir temel oluşturur hem de karar verici ve uygulayıcı konumda olanlar için bir yol gösterici nitelik taşır (Karadağ, 2009). Benzer bir işlevin, coğrafya eğitimi alanındaki bulgu ve sonuçlar için de geçerli olduğu söylenebilir.

Coğrafya; fen ve sosyal bilimler arasında doğa ve insanın karşılıklı etkileşimini konu edinen bir sentez bilimi olarak, ülkelerin gelişmişlik seviyelerini artırabilmeleri için mutlak surette faydalanmalarını gerektiren bir disiplin alanıdır. Küreselleşme sürecinde ortaya çıkan siyasî, sosyoekonomik ve teknolojik değişimler, coğrafya ve coğrafya eğitiminin yeni bir bakış açısıyla değerlendirilmesini zorunlu kılmaktadır (Artvinli ve Kaya, 2010). Bir disiplinin ilerlemesi ve gelişmesi ise sahip olduğu alanyazın ile yakından ilişkilidir. Alanyazın incelemeleri bir disipline veya konu alanına ilişkin yönelimleri tespit etmek amacıyla sadece çalışmaların özelliklerini ortaya çıkarmakla kalmaz, beraberinde daha sonra yapılması muhtemel çalışmalar için de bir rehber görevi görürler. Bu bağlamda coğrafya eğitimi alanındaki alanyazının incelenmesi, belli kıstaslar göz önünde bulundurularak sınıflandırılması ve dolayısıyla ilgili bilim dalının geçirdiği değişim ve gelişmelerin ortaya konulması açısından büyük önem taşımaktadır (Çifçi, 2017). Ülkemizde de coğrafya eğitimi alanında yönelimleri belirlemeyi ve yapılan çalışmaları çeşitli yönleriyle incelemeyi amaçlayan araştırmalar bulunmaktadır (Aksoy ve Türker, 2020; Çifçi, 2017; Değirmenci, 2018; Geçit, 2010; Savran, 2021; Sezer ve Deniz, 2021; Yazıcı, 2020). Benzer şekilde uluslararası alanyazında da coğrafya eğitimi alanında hazırlanmış çalışmaların çeşitli değişkenlere göre incelendiği araştırmalar mevcuttur. Bu çalışmalar; *Journal of Geography* dergisindeki 1988-1997 yılları arasındaki coğrafya eğitimi alanındaki makaleleri (Bednarz, 2000), Latin Amerika'da 2000-2019 yılları arasındaki coğrafya araştırma yönelimleri (Cascante-Campos, 2022), Finlandiya'da coğrafya eğitiminin geçirdiği değişimleri (Kaivola ve Rikkinen, 2007), coğrafya eğitiminde değerlendirmeyi (Lane ve Bourke, 2019), Brezilya'da coğrafya eğitiminin geçirdiği değişimleri (Lastória ve Papadimitriou, 2012), Çekya'da coğrafya eğitiminin geçmişi, bugünü ve geleceğini (Rveznícvková, 2003) ve coğrafya eğitiminde araştırma yöntemleri ile ilgili yönelimleri (Zadrozny, McClure, Lee ve Jo, 2016) konu edinmektedir. Bu bağlamda, bu içerik analizi çalışmasının amacı, coğrafya eğitimi alanında Ulusal Tez Merkezinde dizinlenen doktora tezleri ile TR Dizin veri tabanında dizinlenen ulusal dergilerdeki araştırma makalelerini çeşitli değişkenlere göre analiz ederek bu alandaki yönelimleri ortaya koymaktır.

YÖNTEM

Araştırma Deseni

Bu çalışma, içerik analizi modelinde yürütülmüştür. İçerik analizi, basılı, görsel vb. materyallerin sistematik bir şekilde taranarak belli kategoriler bakımından tematik olarak analiz edilmesini kapsar (Saban, 2009).

Araştırmanın Kapsamı

Bu araştırmada analiz edilecek tezleri ve makaleleri belirlemek için amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Buna göre tez ve makaleler; Türkçe dilinde yazılmış ve başlığı, konu, özet, dizin ve/veya anahtar kelimelerinde "coğrafya eğitimi", "coğrafya öğretimi", "coğrafya dersi", "coğrafya öğretmenliği", "coğrafya öğretmeni", "coğrafya öğretim yöntemleri" ve "coğrafya ders kitabı" olarak geçen doktora tezleri ile sınırlandırılmıştır. Ayrıca yıl (1923-2022), dil (Türkçe), tez (doktora) ve makale türü (araştırma makalesi) alanlarında da belirlenen ölçütlere göre araştırma sınırlandırılmıştır. Bulunan doktora tezleri ve araştırma makaleleri, coğrafya eğitimi ile ilgili olma durumuna göre değerlendirilmiş ve birleştirilerek mükerrer kayıtlar tekil hâle getirilmiştir. Ocak 2023 tarihi itibarıyla belirtilen arama kriterlerine ilişkin Ulusal Tez Merkezinde ve TR Dizinde yapılan taramada 1923-2022 yıllarına ait toplam 102 adet doktora tezi ve 397 araştırma makalesine ulaşılmıştır. Ulaşılan tez ve makalelerden ayrıca bir örneklem alımına gidilmemiş ve tamamı değerlendirmeye alınmıştır.

İçerik Analizi Yönergesinin Oluşturulması

Coğrafya eğitimi ile ilgili 499 çalışmanın içerik analizi yönergesi ile değerlendirilmesinde 40 tema kullanılmıştır. Bu temalar, araştırmada soru olarak ifade edilmiştir. Temaların oluşturulmasında Hazır Bıkmaz vd. (2013) ve Saban'ın (2009) çalışmalarında kullandıkları içerik analizi yönergelerinden faydalanılmıştır. Temaların kapsam geçerliği, araştırmanın genel amacına uygunluğu ve netliği açısından (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2020) değerlendirildiğinde

üç uzman öğretim üyesinin görüşüne başvurulmuştur. Uzmanlar, temaların kapsam geçerliği bakımından herhangi bir değişiklik veya ekleme önerisinde bulunmamışlardır.

Analiz edilen çalışmaların tamamı ($f=499$) için ortak olan 10 tema, içerik analizi yönergesindeki ilk 10 soru olarak belirlenmiştir. Tezler ($f=102$) için 11-21 arası, makaleler ($f=397$) için 22-30 arası ve deneysel çalışmalar ($f=79$) için 31-40 arası sorular ise bu çalışma türlerine özgü temalar olarak oluşturulmuştur.

Verilerin Kodlanması ve Çözümlemesi

Araştırmanın örnekleme dâhil edilen çalışmalardan elde edilen verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizinde, verilerin kavramsal ve tematik olarak kodlanması için döngüsel bir süreç izlenmiştir. Bu süreçte, veriler birden fazla kez okunmuş ve içerik analizi yönergesinde belirlenen 40 soru (veya tema) için alt temalar geliştirilmiştir (Saldana, 2019). Örneğin, “Coğrafya eğitimi ile ilgili çalışmaların araştırma desenine göre dağılımı nasıldır?” sorusuna karşılık olarak betimsel araştırma, içerik analizi, deneysel araştırma ve model geliştirme gibi dört alt tema oluşturulmuştur. Daha sonra, veriler bu alt temalara göre kodlanmış ve analiz edilmiştir.

Kodlamadaki güvenilirliği sağlamak amacıyla ön kodlama-yeniden kodlama yöntemi kullanılmıştır. Kodlayıcının kendi içindeki görüş birliğine yönelik güvenilirlik Miles ve Huberman'ın (2016, s. 64) formülü kullanılarak hesaplanmıştır. Veriler, araştırmacı tarafından iki hafta arayla iki defa kodlanmıştır. Bu şekilde, kodlamanın güvenilirliği kontrol edilmiştir. Kodlama güvenilirliği kodlayıcının kendisiyle uyumunu gösteren bir ölçüttür. Kodlama güvenilirliği için 0,90 eşik değeri kabul edilmiştir (Miles ve Huberman, 2016). Bu araştırmaya özgü olarak gerçekleştirilen güvenilirlik çalışmasında iki kodlama arasındaki uyum 0,98 olarak hesaplanmıştır.

BULGULAR

Çalışmaların Yayın Türü

Tablo 1, coğrafya eğitimi ile ilgili çalışmaların yayın türüne göre dağılımını göstermektedir.

Tablo 1. Türkiye’de Coğrafya Eğitimi Alanında Yapılan Akademik Çalışmaların Yayın Türlerine Göre Dağılımı

Yayın Türü	f	%
Doktora Tezi	102	20.44
Araştırma Makalesi	397	79.56
Toplam	499	100

Tablo 1’e göre, toplam 499 adet çalışmanın 102’si (%20,44) doktora tezi, 397’si (%79,56) ise araştırma makalesi kapsamında gerçekleştirilmiştir.

Çalışmaların Araştırma Konuları

Tablo 2, coğrafya eğitimi ile ilgili çalışmaların konulara göre dağılımını göstermektedir.

Tablo 2. Coğrafya Eğitimi ile İlgili Çalışmaların Araştırma Konularına Göre Dağılımı

No	Konu Alanı	f	%
1	Ölçme ve değerlendirme	146	29.26
2	Öğretim ilke ve yöntemleri	89	17.84
3	Farklı eğitim ve öğretim programlarında coğrafya	87	17.43
4	Coğrafya öğretiminde materyal kullanımı	65	13.03
5	Türkiye’de coğrafya dersi öğretim programları ve özellikleri	55	11.02
6	Diğer ülkelerde coğrafya eğitimi ve öğretimi	27	5.41
7	Öğretmen eğitimi	18	3.61
8	Coğrafya eğitiminde yönelimler	12	2.4
	Toplam	499	100

Tablo 2’ye göre, coğrafya eğitimi ile ilgili toplamda sekiz farklı konu alanında çalışma gerçekleştirilmiştir. En fazla çalışmanın yapıldığı konular sırasıyla şunlardır: (i) ölçme ve değerlendirme ($f=146$; %29,26), (ii) öğretim ilke ve yöntemleri ($f=89$; %17,84) ve (iii) farklı eğitim ve öğretim programlarında coğrafya ($f=87$; %17,43). En az çalışmanın yapıldığı konular ise şunlardır: (i) coğrafya eğitiminde yönelimler ($f=12$; %2,40), (ii)

öğretmen eğitimi ($f=18$; %3,61) ve (iii) diğer ülkelerde coğrafya eğitimi ve öğretimi ($f=27$; %5,41).

Çalışmaların Yayın Yılı

Tablo 3, çalışmaların yayın yılına göre dağılımını göstermektedir.

Tablo 3. Coğrafya Eğitimi ile İlgili Çalışmaların Yayın Yılına Göre Dağılımı

Yayın Yılı	<i>f</i>		Toplam yayın	%
	Tez	Makale		
1997	1	-	1	0.20
2002	1	1	2	0.40
2003	3	1	4	0.80
2004	4	7	11	2.20
2005	-	8	8	1.60
2006	6	18	24	4.81
2007	7	17	24	4.81
2008	9	24	33	6.61
2009	7	18	25	5.01
2010	7	26	33	6.61
2011	7	30	37	7.41
2012	7	27	34	6.81
2013	4	36	40	8.02
2014	5	17	22	4.41
2015	4	18	22	4.41
2016	2	24	26	5.21
2017	5	18	23	4.61
2018	3	15	18	3.61
2019	9	29	38	7.62
2020	2	27	29	5.81
2021	5	25	30	6.01
2022	4	11	15	3.01
Toplam	102	397	499	100

Tablo 3'e göre, incelenen 499 çalışma arasından 40 çalışma ile (%8,02) en fazla yayın 2013 yılında yapılmıştır. Ayrıca yayınların yarısından fazlası (%52,71) 2013 yılından bugüne dek yayımlanmıştır.

Çalışmaların Araştırmacı Cinsiyeti

Tablo 4, coğrafya eğitimi ile ilgili çalışmaların araştırmacıların cinsiyetine göre dağılımını göstermektedir.

Tablo 4. Çalışmaların Araştırmacı Cinsiyetine Göre Dağılımı¹

Araştırmacı Cinsiyeti	f	%
Kadın	112	22.44
Erkek	387	77.56
Toplam	499	100

¹ Çok yazarlı araştırma makalelerinde sadece ilk yazarın cinsiyeti dikkate alınmıştır.

Tablo 4'e göre, toplam 499 adet çalışmanın 112'si kadın araştırmacılar (%22,44), 387'si ise erkek araştırmacılar (%77,56) tarafından yürütülmüştür. Bu dağılım, 102 doktora tezinin araştırmacı cinsiyetine [kadın (f=30, %29,40); erkek (f=72 %70,60)] göre dağılımıyla benzerlik göstermektedir.

Çalışmaların Araştırma Yöntemi

Tablo 5, coğrafya eğitimi ile ilgili çalışmaların araştırma yöntemine göre dağılımını göstermektedir.

Tablo 5. Coğrafya Eğitimi ile İlgili Çalışmaların Araştırma Yöntemine Göre Dağılımı¹

Araştırma Yöntemi	f	%
Nitel (gözlem, görüşme ve doküman incelemesine dayalı çalışmalar)	199	39.88
Nicel (belli istatistiksel tekniklerin işe koşulduğu araştırmalar)	210	42.08
Karma (nicel ve nitel yöntemlerin bir arada kullanıldığı araştırmalar)	45	9.02
Diğer ²	45	9.02
Toplam	499	100

¹ Bu tablo, Saban'dan (2009) uyarlanmıştır.

² Model geliştirme deseninde gerçekleştirilen 6'sı doktora tezi; 39'u araştırma makalesi olmak üzere toplam 45 çalışma beşinci, yedinci ve sekizinci sorular için "Diğer" kategorisinde kodlanmıştır.

Tablo 5'e göre, coğrafya eğitimi ile ilgili çalışmaların neredeyse beşte dördünün (%81,96) nicel ya da nitel yönetime dayalı olarak gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu

durum, coğrafya eğitimi ile ilgili karma (%9,02) ve diğer (%9,02) yöntemlerin kullanıldığı daha çok araştırma yapılmasına ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.

Çalışmaların Araştırma Deseni

Tablo 6, coğrafya eğitimi ile ilgili çalışmaların araştırma desenine göre dağılımını göstermektedir.

Tablo 6. Coğrafya Eğitimi ile İlgili Çalışmaların Araştırma Desenine Göre Dağılımı¹

Araştırma Deseni	f	%
Betimsel araştırma (bir durumu saptamaya veya açıklamaya yönelik nitel, nicel veya karma yöntemlerle gerçekleştirilen çalışmalar)	275	55.11
İçerik analizi (basılı, görsel vb. materyalleri sistematik bir şekilde belli kategoriler bakımından tematik olarak analiz eden çalışmalar)	98	19.64
Deneysel araştırma (bir uygulamanın etkisini belirlemeye yönelik nitel, nicel veya karma yöntemlerle gerçekleştirilen çalışmalar)	79	15.83
Model geliştirme (uygulamaya dönük materyal, etkinlik, yazılım programı vb. geliştiren çalışmalar)	47	9.42
Toplam	499	100

¹ Bu tablo, Saban'dan (2009) uyarlanmıştır.

Tablo 6'ya göre, coğrafya eğitimi ile ilgili çalışmaların yarısından fazlası (%55,11) betimsel araştırma deseninde ve yaklaşık beşte birinin de (%19,64) içerik analizi deseninde yürütüldüğü görülmektedir. Bu durum, coğrafya eğitimi ile ilgili model geliştirme (%9,42) ve deneysel araştırma deseninin (%15,83) kullanıldığı daha çok araştırma yapılmasına ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.

Çalışmaların Veri Toplama Aracı

Tablo 7, coğrafya eğitimi ile ilgili araştırmaların veri toplama aracına göre dağılımını göstermektedir.

Tablo 7. Coğrafya Eğitimi ile İlgili Çalışmaların Veri Toplama Aracına Göre Dağılımı¹

Veri Toplama Aracı	f	%
Görüşme (yarı yapılandırılmış görüşme, yapılandırılmış görüşme vb.)	139	21.09
Doküman incelemesi (fotoğraf, günlük, öğrenci projeleri vb.)	133	20.18
Anket (açık uçlu, kapalı uçlu vb. sorularla görüş belirlemeye yönelik araçlar)	120	18.21
Ölçek (Öğretmen liderliğine ilişkin algı ve beklenti belirleme ölçeği,	102	15.48

tutum ölçeği vb.)		
Test	91	13.81
Diğer	47	7.13
Gözlem (katılımcı gözlem, yapılandırılmış gözlem vb.)	19	2.88
Envanter (Öğretme stilleri envanteri vb.)	6	0.91
Ders geçme notu (karne notu vb.)	2	0.3
Toplam	659	100

¹ Araştırmaların bir kısmında birden çok veri toplama aracı kullanıldığı için incelenen çalışma sayısı ($f=499$) ile Tablo 7'de verilen frekansların toplamı birbirinden farklıdır.

Tablo 7'ye göre, coğrafya eğitimi ile ilgili çalışmalarda sekiz farklı veri toplama aracının kullanıldığı, en sık veri toplama araçlarının görüşme formları (%21,09) ve doküman incelemesi (%20,18) olduğu görülmüştür. En az kullanılan veri toplama araçlarının ise ders geçme notu (%0,30), envanter (%0,91) ve gözlem (2,88) olduğu tespit edilmiştir.

Çalışmaların Örneklem Türü

Tablo 8, coğrafya eğitimi ile ilgili çalışmaların örneklem türüne göre dağılımını göstermektedir.

Tablo 8. Coğrafya Eğitimi ile İlgili Çalışmaların Örneklem Türüne Göre Dağılımı¹

Örneklem Türü	<i>f</i>	%	Örneklem Türü	<i>f</i>	%
Okul öncesi öğrencileri	2	0.36	Okul öncesi öğretmenleri	2	0.36
İlkokul öğrencileri	2	0.36	Fen bilgisi öğretmenleri	1	0.18
Ortaokul öğrencileri	28	5.09	Coğrafya öğretmenleri	65	11.82
Ortaöğretim öğrencileri	106	19.27	Sınıf öğretmenleri	5	0.91
Üniversite öğrencileri	17	3.09	Sosyal bilgiler öğretmenleri	18	3.27
Coğrafya böl. öğrencileri	19	3.45	Öğretim üyeleri	9	1.64
Okul öncesi öğretmen adayları	1	0.18	Tarih öğretmenleri	2	0.36
Sosyal bilgiler öğretmen adayları	34	6.18	Türkçe öğretmenleri	1	0.18
Coğrafya öğretmen adayları	49	8.91	Polisler	1	0.18
DKAB öğretmen adayları	1	0.18	Subaylar	1	0.18
Fen bilgisi öğretmen adayları	2	0.36	Basılı materyaller	105	19.09
Sınıf öğretmeni adayları	22	4	Diğer ²	54	9.82
Türkçe öğretmen adayları	3	0.55	Toplam	550	100

¹ Çalışmaların bazılarında birden çok örneklem türü kullanıldığından, sekizinci soruyla sorgulanan her alt tema ayrı bir kategori olarak kodlanmıştır. Bu nedenle, sekizinci soruya ilişkin olarak analiz edilen toplam çalışma sayısı ($f=499$) ile Tablo 8’de verilen frekansların toplamı birbirinden farklıdır.

² Model geliştirme deseninde gerçekleştirilen 47 çalışmaya ek olarak 7 çalışmada katılımcı grubun meslek özelliklerini belirtmediği için “Diğer” kategorisinde kodlanmıştır.

Tablo 8’e göre, coğrafya eğitimi ile ilgili çalışmaların yaklaşık yarısı ortaöğretim öğrencileri (%19,27), basılı materyaller (%19,09) ve coğrafya öğretmenleri (%11,82) ile gerçekleştirilmiştir.

Çalışmaların Ortalama Katılımcı Sayısı

Tablo 9, coğrafya eğitimi ile ilgili çalışmalardaki ortalama katılımcı sayısını göstermektedir.

Tablo 9. Coğrafya Eğitimi ile İlgili Çalışmalardaki Ortalama Katılımcı Sayısı¹

Araştırma Deseni	<i>f</i>	Min.	Mak.	\bar{X}	S
Betimsel	275	5	2 051	244.89	340.65
Deneysel	79	11	860	78.81	95.57
Toplam	354	5	2 051	207.83	311.27

¹ Model geliştirme deseninde hazırlanan 47 çalışmaya ilave olarak 98 de içerik analizi deseninde gerçekleştirilmiş 145 çalışmada (örneklem türü olarak basılı materyal kullanımı nedeniyle) katılımcı sayısı belli olmadığından, bu çalışmalar dokuzuncu soru için istatistiksel analize dâhil edilmemiştir.

Tablo 9’a göre, coğrafya eğitimi ile ilgili çalışmalardaki toplam katılımcı sayısı 5 ile 2.051 arasında değişmekte olup çalışma başına ortalama katılımcı sayısı yaklaşık olarak 208 (betimsel araştırmalar için ortalama katılımcı sayısı 245, deneysel araştırmalar için ortalama katılımcı sayısı ise 79) civarındadır.

Çalışmaların İlleri

Tablo 10, coğrafya eğitimi ile ilgili çalışmaların gerçekleştirildiği illere göre dağılımını göstermektedir.

Tablo 10. Coğrafya Eğitimi ile İlgili Araştırmaların İllere Göre Dağılımı¹

İl	f	%	İl	f	%
Adana	1	0.28	Kırıkkale	3	0.85
Adıyaman	4	1.13	Kırşehir	9	2.54
Afyonkarahisar	1	0.28	Kocaeli	1	0.28
Ağrı	1	0,28	Konya	16	4.52
Aksaray	4	1.13	Köstence	1	0.28
Ankara	40	11.30	Kuzey Ren Vestfalya	1	0.28
Artvin	1	0.28	Kütahya	3	0.85
Aydın	2	0.56	Manisa	3	0.85
Balıkesir	1	0.28	Mardin	1	0.28
Bayburt	3	0.85	Mersin	1	0.28
Bayreuth	1	0.28	Muğla	1	0.28
Belirtilmemiş ²	38	10.73	Muş	1	0.28
Burdur	2	0.56	Nevşehir	1	0.28
Bursa	7	1.98	Niğde	4	1.13
Çanakkale	8	2.26	Ordu	4	1.13
Çankırı	3	0.85	Rize	5	1.41
Diyarbakır	3	0.85	Sakarya	1	0.28
Erzurum	16	4.52	Samsun	9	2.54
Eskişehir	2	0.56	Siirt	6	1.69
Gaziantep	4	1.13	Sinop	3	0.85
Giresun	5	1.41	Sivas	8	2.26
Hatay	3	0.85	Şanlıurfa	2	0.56
Isparta	2	0.56	Tekirdağ	1	0.28
İstanbul	58	16.38	Tokat	5	1.41
İzmir	9	2.54	Trabzon	16	4.52
Karabük	11	3.11	Tunceli	1	0.28
Kastamonu	4	1.13	Uşak	3	0.85
Kayseri	8	2.26	Zonguldak	2	0.56
Toplam³			354	100	

¹ Farklı illerde yürütülen çalışmalar için *ilk zikredilen il* kodlanmıştır.² Çalışmalardan otuz sekizinde örneklem grubunun hangi illerden olduğuna ilişkin bilgiye ulaşılamamıştır.

³ Kırk yedisi model geliştirme ve doksan sekizi içerik analizi deseninde gerçekleştirilmiş yüz kırk beş çalışmada (örneklem türü olarak basılı materyal kullanımı nedeniyle) uygulanma yerleri belli olmadığından, bu çalışmalar onuncu soru için istatistiksel analize dâhil edilmemiştir.

Tablo 10'a göre, coğrafya eğitimi ilgili çalışmaların katılımcılarının, yurt içinde toplam 52 farklı ilde, yurt dışında ise Bayreuth (Almanya), Kuzey Ren-Vestfalya ve Köstence (Romanya) gibi şehirlerde gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. Çalışmaların üçte birinin iki büyük şehirde [İstanbul ($f=58$; %16,38); Ankara ($f=40$; %11,30) olmak üzere] yürütüldüğü görülmektedir. Bu durum, 52 ilin dışındaki illerde de coğrafya eğitimi ile ilgili gerçekleştirilmiş çalışmalara ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.

Tezlerin Yürütüldüğü Üniversiteler

Tablo 11, coğrafya eğitimi ile ilgili doktora tezlerinin üniversitelere göre dağılımını sunmaktadır.

Tablo 11. Coğrafya Eğitimi ile İlgili Doktora Tezlerinin Üniversitelere Göre Dağılımı

Üniversite	<i>f</i>	%	Üniversite	<i>f</i>	%
Gazi Üniversitesi	42	41.18	Çukurova Üniversitesi	1	0.98
Marmara Üniversitesi	27	26.47	Dumlupınar Üniversitesi	1	0.98
Atatürk Üniversitesi	11	10.78	Giresun Üniversitesi	1	0.98
Dokuz Eylül Üniversitesi	6	5.88	Hacettepe Üniversitesi	1	0.98
Necmettin Erbakan Üniversitesi	3	2.94	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	1	0.98
Selçuk Üniversitesi	3	2.94	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	1	0.98
Kastamonu Üniversitesi	2	1.96	Uludağ Üniversitesi	1	0.98
Afyon Kocatepe Üniversitesi	1	0.98	Toplam	102	100

Tablo 11'e göre, bu araştırmada analiz edilen 102 adet doktora tezinin on beş farklı devlet üniversitesinde yürütüldüğü ve çoğunlukla Gazi Üniversitesinde (%41,18) hazırlandığı tespit edilmiştir.

Tezlerin Sunulduğu Enstitüler

Tablo 12, coğrafya eğitimi ile ilgili doktora tezlerinin enstitülere göre dağılımını sunmaktadır.

Tablo 12. Coğrafya Eğitimi ile İlgili Doktora Tezlerinin Enstitülere Göre Dağılımı

Enstitü	<i>f</i>	%
Eğitim Bilimleri	87	85.29
Sosyal Bilimler	15	14.71
Toplam	102	100

Tablo 12'ye göre, coğrafya eğitimi ile ilgili araştırma konularının eğitim bilimleri ($f=87$; %85,29) alanlarıyla daha fazla ilintili olduğu görülmektedir.

Tezlerin Hazırlandığı Anabilim Dalları

Tablo 13, coğrafya eğitimi ile ilgili doktora tezlerinin anabilim dallarına göre dağılımını sunmaktadır.

Tablo 13. Doktora Tezlerinin Anabilim Dalına Göre Dağılımı

Anabilim Dalı	<i>f</i>	%
Coğrafya Anabilim Dalı	1	0.98
Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı	3	2.94
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı	1	0.98
İlköğretim Anabilim Dalı	9	8.82
Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı	65	63.73
Sosyal Bilimler Öğretmenliği Anabilim Dalı	1	0.98
Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı	2	1.96
Temel Eğitim Anabilim Dalı	2	1.96
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı	18	17.65
Toplam	102	100

Tablo 13'e göre, coğrafya eğitimi ile ilgili tezlerin yaklaşık üçte ikisi ($f=65$; %63,73) Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalında gerçekleştirilmiştir. İlköğretim ve ortaöğretimde yer alan derslerin içeriğinde coğrafya konularının bulunması nedeniyle az sayıda olsa da diğer anabilim dallarında da doktora tezleri hazırlandığı görülmektedir.

Tezlerin Hazırladığı Bilim Dalları

Tablo 14, coğrafya eğitimi ile ilgili doktora tezlerinin bilim dallarına göre dağılımını sunmaktadır.

Tablo 14. Coğrafya Eğitimi ile İlgili Doktora Tezlerinin Bilim Dalına Göre Dağılımı¹

Bilim Dalı	<i>f</i>	%
Coğrafya Eğitimi Bilim Dalı	23	25.84
Coğrafya Öğretmenliği Bilim Dalı	53	59.55
Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı	2	2.25
Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı	3	3.37
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı	8	8.99
Toplam	89	100

¹ İdari yapılanmadaki farklılıklar nedeniyle her üniversitede bilim dalı bulunmadığı için bilim dalı toplamı (*f*=89) toplam doktora tez sayısından (*f*=102) daha az çıkmaktadır.

Tablo 14'e göre, coğrafya eğitimi ile ilgili doktora tezlerinin beşte dördünden fazlası (%85,39) coğrafya eğitimi ve coğrafya öğretmenliği bilim dalı programlarında hazırlanmıştır. Sosyal bilgiler konularındaki coğrafya konularının öğretimine ilişkin tezlerin varlığı dikkat çekici olmakla birlikte fen bilimleri konularında ise hiç doktora tezine rastlanmamış olması önem arz etmektedir.

Tezlerin Danışman Ünvanları

Tablo 15, coğrafya eğitimi ile ilgili doktora tezlerinin danışman ünvanlarına göre dağılımını sunmaktadır.

Tablo 15. Doktora Tezlerindeki Danışmaların Ünvana Göre Dağılımı¹

Ünvan	<i>f</i>	%
Prof. Dr.	57	55.88
Doç. Dr.	27	26.47
Dr. Öğr. Üyesi	18	17.65
Toplam	102	100

¹ İkinci danışmanı olan dört doktora tezinin veri girişi yapılırken sadece ilk danışmanın ünvanı dikkate alınmıştır.

Tablo 15'e göre, coğrafya eğitimi ile ilgili doktora tezlerinin yarısından fazlası (%55,88) profesör ünvanlı öğretim üyeleriyle hazırlanmıştır.

Tezlerin Yıllara Göre Araştırma Konuları

Coğrafya eğitimi alanında hazırlanan tezlerin konu alanları, 1997-2022 yılları arasında beş dönemde incelenmiştir. 1997-2002 yılları arasında coğrafya eğitiminde materyal kullanımı ve farklı eğitim ve öğretim programlarında coğrafya çalışılırken 2003-2007 yılları arasında hazırlanan tezlerin sekiz farklı konu alanında da hazırlandığı görülmüştür. Bu dönemde daha çok öğretim ilke ve yöntemleri, ölçme ve değerlendirme, coğrafya eğitiminde materyal kullanımı ve diğer ülkelerde coğrafya eğitimi konuları incelenmiştir. 2008-2012 arası dönemde ise öğretim ilke ve yöntemleri, diğer ülkelerde coğrafya eğitimi, farklı eğitim ve öğretim programlarında coğrafya ve Türkiye'de coğrafya dersi öğretim programları ve özellikleri konularının bir önceki döneme göre artarak devam ettiği görülmüştür. 2013-2017 arası dönemde ise Türkiye'de coğrafya dersi öğretim programları ve özellikleri ile coğrafya eğitiminde yönelimler konu alanlarında çalışma yapılmadığı tespit edilmiştir. 2018-2022 arası dönemde ise geçmiş dönemlerde olduğu gibi öğretim ilke ve yöntemleri ile diğer ülkelerde coğrafya eğitimi ve öğretimine yönelik konuların ağırlıklı olarak çalışıldığı görülmüştür.

Tezlerin Üniversitelere Göre Araştırma Konuları

Yıllara göre üniversitelerde yapılan doktora tezlerinin konuları incelendiğinde Atatürk Üniversitesinde ($f=4$), Gazi Üniversitesinde ($f=13$) ve Marmara Üniversitesinde ($f=8$) en fazla çalışılan araştırma konularının öğretim ilke ve yöntemleri alt konu başlığı alanında olduğu tespit edilmiştir. Coğrafya eğitimi ile ilgili hazırlanan en fazla doktora tezinin Gazi Üniversitesinde ($f=42$) olduğu da görülmüştür.

Tezlerin Yıllara Göre Araştırma Deseni

1997-2022 yılları arasında yapılan coğrafya eğitimi ile ilgili doktora tezlerinin yaklaşık dörtte üçü (%76,48) betimsel ve deneysel desenlerde hazırlanmıştır. Doktora tezlerinin hazırlandığı yıllar göz önünde bulundurulduğunda sadece bir yılda (2016) deneysel desende tez hazırlanmadığı görülmüştür. 1997-2002 arası dönemde deneysel desenin daha fazla tercih edildiği görülmektedir. 2003-2007 yılları arasında dört araştırma

deseninde de çalışmaların hazırlandığı görülmüştür. 2008-2012 arası dönemde bir önceki dönemle benzer şekilde deneysel çalışmaların daha fazla yapıldığı ve onu betimsel araştırma desenindeki çalışmaların takip ettiği görülmüştür. 2013-2017 arası dönemde betimsel araştırma deseninde hazırlanan çalışmalara daha fazla ağırlık verilmeye başlandığı görülmüştür. 2018-2022 yılları arasında ise bir önceki dönemle benzer şekilde betimsel araştırma deseninde hazırlanan araştırmalara daha fazla ağırlık verilmeye devam edildiği tespit edilmiştir.

Tezlerin Üniversitelere Göre Araştırma Deseni

Yıllara göre üniversitelerde yapılan doktora tezlerinin araştırma desenleri incelendiğinde en çok doktora tezinin hazırlandığı ($f=42$) Gazi Üniversitesinde; betimsel araştırma ($f=17$), deneysel araştırma ($f=19$), içerik analizi ($f=4$) ve model geliştirme ($f=2$) araştırma desenleri kullanılmıştır. Doktora tezlerinin 27'sinin hazırlandığı Marmara Üniversitesinde betimsel araştırma ($f=10$), deneysel araştırma ($f=1$), içerik analizi ($f=11$) ve model geliştirme ($f=5$) araştırma desenleri kullanılmıştır. 11 doktora tezinin hazırlandığı Atatürk Üniversitesinde betimsel araştırma ($f=3$), deneysel araştırma ($f=7$) ve içerik analizi ($f=1$) araştırma desenleri kullanılmıştır. Geri kalan 22 doktora tezinin ise 12'si deneysel, 9'u betimsel ve 1'i model geliştirme deseninde hazırlanmıştır. Bu sonuçlara göre Gazi Üniversitesinde deneysel ve betimsel desenler birbirine yakın oranda tercih edilse de deneysel araştırmalar daha fazladır. Marmara Üniversitesi ise içerik analizi ve betimsel araştırma desenleri birbirine yakın oranda tercih edilse de içerik analizi deseni daha fazladır. Atatürk Üniversitesinde deneysel desende çalışmaların ve diğer 12 üniversitede ise betimsel araştırma deseninde çalışmaların daha fazla tercih edildiği görülmüştür.

Tezlerin Yıllara Göre Araştırma Yöntemi

1997-2022 yılları arasında yapılan doktora tezlerinde nicel çalışmaların en fazla 2008 ($f=5$) ve 2012 ($f=5$) yıllarında; nitel çalışmaların en fazla 2011 ($f=3$), 2017 ($f=3$) ve 2019 ($f=3$) yıllarında; karma yöntem çalışmaların en fazla 2010 ($f=4$) ve 2015 ($f=4$) yıllarında

ve diğer (model geliştirme) çalışmaların ise en fazla 2011 ($f=2$) yılında hazırlandığı tespit edilmiştir.

Tezlerin Üniversitelere Göre Araştırma Yöntemi

Yıllara göre üniversitelerde yapılan coğrafya eğitimi ile ilgili doktora tezlerindeki araştırma yöntemlerinin üniversitelere göre dağılımı incelendiğinde araştırmanın diğer bulguları ile uyumlu şekilde doktora tezlerinin hazırlandığı üniversitelerde sırasıyla nicel yöntemin ($f=11$), karma yöntemin ($f=7$), nitel yöntem ve diğer (model geliştirme) yöntemin ($f=3$) farklı üniversitelerde kullanıldığı tespit edilmiştir.

Makalelerin Yayımlandığı Dergiler

Coğrafya eğitimi ile ilgili makalelerin elli dokuz farklı dergide yayımlandığı, makalelerin yarısından fazlasının (%52,64) iki dergide [International Journal of Geography and Geography Education (IGGE) (%44,84), Millî Eğitim Dergisi (%7,81)] yayımlandığı tespit edilmiştir. Coğrafya eğitimi ile ilgili makaleler için International Journal of Geography and Geography Education (eski adıyla Marmara Coğrafya Dergisi) tek başına önemli bir açığı kapatmaktadır.

Makalelerin Yazar Sayısı

Tablo 16, coğrafya eğitimi ile ilgili makalelerin dergilere göre dağılımını göstermektedir.

Tablo 16. Coğrafya Eğitimi ile İlgili Makalelerdeki Yazar Sayısı

	<i>f</i>	Min.	Mak.	\bar{X}	S
Makalelerdeki yazar sayısı	397	1	5	1.73	0.79

Tablo 16'ya göre, coğrafya eğitimi ile ilgili makalelerin yazar sayısı 1 ile 5 arasında değişmekte olup makale başına düşen ortalama yazar sayısı ise yaklaşık olarak 2'dir. Bu durum, coğrafya eğitimi ile ilgili makalelerin genellikle çok yazarlı faaliyetler olarak gerçekleştirildiğinin bir göstergesi sayılabilir.

Makalelerin Yazar Ünvanı

Tablo 17, coğrafya eğitimi ile ilgili makalelerin yazar ünvanına göre dağılımını göstermektedir.

Tablo 17. Coğrafya Eğitimi ile İlgili Makalelerin Yazar Ünvanına Göre Dağılımı ¹

Ünvan	f	%	Ünvan	f	%
Prof. Dr.	20	5.04	Doktora Öğrencisi	5	1.26
Doç. Dr.	56	14.11	Yüksek Lisans Öğrencisi	9	2.27
Dr. Öğr. Üyesi	227	57.18	Eğitim Uzmanı	1	0.25
Dr.	38	9.57	Uzman	2	0.50
Öğr. Gör.	6	1.51	Öğretmen	21	5.29
Arş. Gör.	12	3.02	Toplam	397	100

¹ Çok yazarlı araştırma makalelerinde sadece ilk yazarın ünvanı dikkate alınmıştır.

Tablo 18'e göre, coğrafya eğitimi ile ilgili makalelerde on bir farklı tipte yazar ünvanına yer verilmiştir. Makalelerin yarısından fazlasında yazar ünvanı doktor öğretim üyesi ($f=227$; %57,18) olmuştur. Bu, coğrafya eğitimi alanında yeni atanan öğretim üyelerinin araştırma faaliyetlerine aktif olarak katıldığını göstermektedir. Coğrafya eğitimi ile ilgili makalelerin yazarlarının ikinci en çok sayıda ($f=56$; %14,11) olanı doçent doktordur.

Makalelerin Yıllara Göre Araştırma Konuları

2002 yılında sadece bir makale yayımlanmışken, 2013 yılında otuz altı makale yayımlanmıştır. Bazı yıllarda, belirli konu alanları daha fazla ilgi görmüştür. Örneğin, 2006 yılında öğretim ilke ve yöntemleri konu alanında dört makale yayımlanmışken, 2007 yılında bu konu alanında sadece bir makale yayımlanmıştır. Bu durum, coğrafya eğitimindeki gündem değişikliklerini ve öncelikleri yansıtabilir. Araştırma makalelerinin konularına göre periyodik olarak dağılımları 2002-2022 yılları arasında dört dönemde incelenmiştir. 2002-2007 yılları arasında ağırlıklı olarak ölçme ve değerlendirme ile öğretim ilke ve yöntemleri çalışılırken 2008-2012 yılları arasında hazırlanan makalelerin sekiz farklı konu alanında da hazırlandığı görülmüştür. Bu dönemde daha çok farklı eğitim ve öğretim programlarında coğrafya ile ölçme ve değerlendirme konuları incelenmiştir. 2013-2017 arası dönemde ise ölçme ve değerlendirme, coğrafya öğretiminde materyal kullanımı konularının bir önceki döneme

göre az da olsa artarak devam ettiği görülmüştür. 2018-2022 arası dönemde ise geçmiş dönemlerde olduğu gibi ölçme ve değerlendirme ile öğretim ilke ve yöntemlerine yönelik konuların ağırlıklı olarak çalışıldığı görülmüştür.

Makalelerin Dergilere Göre Araştırma Konuları

Coğrafya eğitimi ile ilgili makalelerdeki araştırma konularının dergilere göre incelendiğinde coğrafya eğitimi ile ilgili makalelerde yayınların yaklaşık yarısının (%44,84) yayımlandığı International Journal of Geography and Geography Education (IGGE) adlı dergide tüm konu alanlarını kapsar şekilde yayının yapıldığı görülmektedir. Bu dergide ölçme ve değerlendirme ($f=57$), farklı eğitim ve öğretim programlarında coğrafya ($f=33$), öğretim ilke ve yöntemleri ($f=28$), coğrafya öğretiminde materyal kullanımı ($f=27$) ve Türkiye'de coğrafya dersi öğretim programları ve özellikleri ($f=24$) konuları sıklıkla işlenmiştir. İkinci en fazla yayının yer aldığı Millî Eğitim Dergisinde ise ölçme ve değerlendirme ($f=11$), farklı eğitim ve öğretim programlarında coğrafya ($f=5$) ve öğretim ilke ve yöntemleri ($f=5$) konuları işlenmiştir.

Makalelerin Yıllara Göre Araştırma Deseni

2002-2022 arasında coğrafya eğitimi ile ilgili makalelerdeki araştırma desenleri yıllar içinde değişim göstermiştir. Bu makalelerde dört farklı araştırma deseni kullanıldığı görülmektedir. Betimsel araştırma, coğrafya eğitimi ile ilgili makalelerde en çok tercih edilen araştırma desendir. Toplam 397 makaleden 236'sında (%59,45) betimsel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Model geliştirme ise coğrafya eğitimi ile ilgili makalelerde en az kullanılan araştırma desendir. Toplam 397 makaleden 39'unda (%9,82) model geliştirme yöntemi kullanılmıştır. Coğrafya eğitimi ile ilgili en fazla makale sayısı 2013 yılında ($f=36$), en az makale sayısı ise 2002 ve 2003 yıllarında görülmüştür ($f=1$). Coğrafya eğitimi ile ilgili makalelerdeki araştırma desenleri de yıllar içinde değişim göstermiştir. Betimsel araştırma deseni her yıl kullanılmış olsa da aynı yıl içindeki toplam yayın sayısının oranına göre en fazla 2012 yılında (%74,07) kullanılmış; 2003 yılında ise hiç tercih edilmemiştir. İçerik analizi deseni aynı yıl içindeki toplam yayın sayısının oranına göre en fazla 2020 yılında (%44,44)

kullanılmış; 2002, 2003 ve 2004 yıllarında hiç kullanılmamıştır. Deneysel araştırma deseni aynı yıl içindeki toplam yayın sayısının oranına göre en fazla 2013 yılında (%16,67) kullanılmış; 2002, 2003, 2004, 2005 ve 2018 yıllarında tercih edilmemiştir. Model geliştirme deseni ise aynı yıl içindeki toplam yayın sayısının oranına göre en fazla 2004 yılında (%57,14) kullanılmış; 2002, 2016 ve 2019 yılında ise hiç kullanılmamıştır.

Makalelerin Dergilere Göre Araştırma Deseni

2002-2022 yılları arasında yayımlana coğrafya eğitimi ile ilgili 397 adet makalenin 236 tanesinin (%59,45) betimsel araştırma deseninde olduğu görülmüştür. Coğrafya eğitimi ile ilgili makalelerin 59 farklı dergi içerisinde en çok yayımlandığı derginin International Journal of Geography and Geography Education olduğu ve bu dergide 178 adet makale bulunduğu tespit edilmiştir. Bu derginin, araştırmacılar tarafından coğrafya eğitimi alanında uluslararası düzeyde tanınan ve hakemli bir dergi olması nedeniyle tercih edildiği düşünülmektedir. Coğrafya eğitimi ile ilgili makalelerin en az yayımlandığı dergilerin ise çoğunun coğrafya eğitimi alanıyla doğrudan ilgili olmaması düşünülebilir. Coğrafya eğitimi ile ilgili makalelerin araştırma konularına göre dağılımına bakıldığında, en çok tercih edilen ikinci desenin içerik analizi olduğu ve bu desende 82 (%20,65) makale bulunduğu görülmektedir. Coğrafya eğitimi ile ilgili makalelerin araştırma desenlerine göre dağılımına bakıldığında, en az tercih edilen desenin ise model geliştirme olduğu ve bu konuda sadece 39 (%9,82) makale bulunduğu tespit edilmiştir.

Makalelerin Yıllara Göre Araştırma Yöntemi

2002-2022 yılları arasında yayımlanan coğrafya eğitimi ile ilgili toplam 397 makalenin 175'inde (%44,08) nitel, 166'sında (%41,81) nicel, 39'unda (%9,82) diğer ve 17'sinde (%4,28) karma yöntemlerin kullanıldığı görülmüştür. Nicel yöntem kullanılan makalelerin sayısı 2010, 2011 ve 2013 yılları arasında en yüksek seviyeye ulaşmış ($f=17$) ve 2016 yılından itibaren azalmaya başlamıştır. Nitel yöntem kullanılan makalelerin sayısı ise 2019 yılında en yüksek seviyeye ulaşmış ($f=21$) ve 2020 ve 2021

yıllarında da yüksek kalmıştır ($f=17$ ve $f=14$). Karma yöntem kullanılan makalelerin sayısı ise oldukça düşüktür. Bir yıl içerisinde en fazla iki makalede bu yöntemin kullanıldığı görülmüştür. Bu yöntemin coğrafya eğitimi ile ilgili makalelerde yaygın olmadığı söylenebilir. Diğer yöntem kullanılan makalelerin sayısı ise yıllara göre değişkenlik göstermektedir. En fazla beş makale de bu yöntem kullanılmıştır.

Makalelerin Dergilere Göre Araştırma Yöntemi

2002-2022 yılları arasında coğrafya eğitimi ile ilgili makalelerdeki araştırma yöntemlerinin dergilere göre dağılımı nicel, nitel, karma ve diğer olarak dört kategoride incelenmiştir. Coğrafya eğitimi ile ilgili makalelerin yayımlandığı elli dokuz farklı dergi içerisinde en fazla makale yayımlanan dergi International Journal of Geography and Geography Education olup, bu dergideki 178 makale incelenmiştir. Bu dergide nicel ($f=75$), nitel ($f=81$), karma ($f=6$) ve diğer yöntemler ($f=16$) kullanılmıştır. Nicel yöntem kullanan makalelerin en fazla yayımlandığı dergiler sırasıyla International Journal of Geography and Geography Education ($f=75$), Millî Eğitim Dergisi ($f=17$) ve Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic ($f=9$) olmuştur. Nitel yöntem kullanan makalelerin en fazla yayımlandığı dergiler sırasıyla International Journal of Geography and Geography Education ($f=81$), Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic ($f=10$) ve Millî Eğitim Dergisi ($f=8$) olmuştur. Karma yöntem kullanan makalelerin en fazla yayımlandığı dergiler International Journal of Geography and Geography Education ($f=6$) ve Millî Eğitim Dergisi ($f=3$) olmuştur. Diğer yöntem kullanan makalelerin en fazla yayımlandığı dergiler sırasıyla International Journal of Geography and Geography Education ($f=16$), Doğu Coğrafya Dergisi ($f=5$) ve Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi ($f=3$) olmuştur.

DeneySEL Çalışmaların Gerçekleştirildiği Ders Konuları

Tablo 18, coğrafya eğitimi ile ilgili deneysel çalışmaların gerçekleştirildiği ders konularına göre dağılımını göstermektedir.

Tablo 18. Coğrafya Eğitimi ile İlgili Deneysel Çalışmaların Gerçekleştirildiği Ders Konuları

Konu Adı	f	%	Konu Adı	f	%
Çevre ve toplum	4	5.06	Nüfus ve yerleşme	5	6.33
Dış kuvvetler	5	6.33	Okul öncesi tarih coğrafya eğitim programı	1	1.27
Doğadaki ekstrem olaylar	1	1.27	Oryantiring	2	2.53
Doğadaki üç unsur: su, toprak, bitki	5	6.33	Örnek olay kütüphanesi	1	1.27
Doğal afetler	3	3.80	Tamamlayıcı ölçme ve değerlendirme gelişim programı	1	1.27
Dünyanın şekli ve hareketleri	6	7.59	Turizm coğrafyası	1	1.27
Dünyanın tektonik oluşumu, jeolojik zamanlar ve iç kuvvetler	6	7.59	Türkiye beşerî ve ekonomik coğrafyası	6	7.59
Harita bilgisi	8	10.13	Türkiye bölgeler coğrafyası	1	1.27
İklim bilgisi	13	16.46	Türkiye coğrafyası ve jeopolitiği	2	2.53
Küresel ortam: bölgeler ve ülkeler	5	6.33	Türkiye fiziki coğrafyası	3	3.80
Toplam				79	100

Tablo 18'e göre, coğrafya eğitimi ile ilgili deneysel çalışmalarda yirmi farklı konunun çalışıldığı tespit edilmiştir. Deneysel çalışmaların en çok yapıldığı konu iklim bilgisi (%16,46) olup, bunu sırasıyla harita bilgisi (%10,13), dünyanın şekli ve hareketleri (%7,59), dünyanın tektonik oluşumu, jeolojik zamanlar ve iç kuvvetler (%7,59) ve Türkiye beşerî ve ekonomik coğrafyası (%7,59) konuları izlemektedir. Deneysel çalışmaların en az yapıldığı konular ise doğadaki ekstrem olaylar (%1,27), okul öncesi tarih coğrafya eğitim programı (%1,27), örnek olay kütüphanesi (%1,27), tamamlayıcı ölçme ve değerlendirme gelişim programı (%1,27), turizm coğrafyası (%1,27) ve Türkiye bölgeler coğrafyası (%1,27) olarak sıralanmaktadır.

Deneysel Çalışmalara Katılan Öğrencilerin Öğrenim Düzeyi

Tablo 19, coğrafya eğitimi ile deneysel çalışmalara katılan öğrencilerin öğrenim düzeyine göre dağılımını göstermektedir.

Tablo 19. Deneysel Çalışmalara Katılan Öğrencilerin Öğrenim Düzeyi

Öğrenim Düzeyi	<i>f</i>	%	Öğrenim Düzeyi	<i>f</i>	%
Okulöncesi	2	2.53	Üniversite 1. sınıf	3	3.80
Ortaokul 6. sınıf	5	6.33	Üniversite 2. sınıf	7	8.86
Lise 9. sınıf	35	44.30	Üniversite 3. sınıf	5	6.33
Lise 10. sınıf	14	17.72	Üniversite 4. sınıf	2	2.53
Lise 11. sınıf	2	2.53	Üniversite 5. sınıf	1	1.27
Lise 12. sınıf	3	3.80	Toplam	79	100

Tablo 19'a göre, deneysel çalışmalara katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu lise 9. sınıf (%44,30) öğrencileridir. Bu sonuç, lise 9. sınıfın coğrafya eğitiminde önemli bir yere sahip olduğunu ve bu sınıfta deneysel yöntemlerin daha fazla kullanıldığını göstermektedir. Lise 9. sınıfı, lise 10. sınıf (%17,72) ve üniversite 2. sınıf (%8,86) öğrencileri izlemektedir. Deneysel çalışmalara katılan öğrencilerin en az sayıda olduğu öğrenim düzeyleri ise lise 12. sınıf (%3,80), üniversite 1. sınıf (%3,80), okulöncesi (%2,53), lise 11. sınıf (%2,53), üniversite 4. sınıf (%2,53) ve üniversite 5. sınıf (%1,27) olarak sıralanmaktadır. Bu bulgular, deneysel çalışmaların gerçekleştirildiği ders konuları tablosuyla benzerlik göstermektedir. Ayrıca, bu durum farklı kademelerde öğrenim gören öğrencilerle daha fazla çalışmanın yapılması gerektiğini göstermektedir.

Deneysel Çalışmaların Yapıldığı Okullar

Tablo 20, coğrafya eğitimi ile ilgili deneysel çalışmaların gerçekleştirildiği okulların dağılımını göstermektedir.

Tablo 20. Coğrafya Eğitimi ile İlgili Deneysel Çalışmaların Gerçekleştirildiği Okullar

Okul Türü	<i>f</i>	%
Devlet	70	88.61
Özel	7	8.86
Diğer ¹	2	2.53
Toplam	79	100

¹ İki çalışma, farklı türde ortaöğretim kurumlarında gerçekleştirildiği için okul türü olarak “diğer” kategorisinde kodlanmıştır.

Tablo 20’ye göre, coğrafya eğitimi alanında yapılan deneysel araştırmaların büyük bir kısmı (%88,61) devlet okullarında gerçekleştirilmiş, özel okullarda yapılan çalışmalar ise (%8,86) oranında kalmıştır.

Deneysel Çalışmaların Uygulama Süresi

Tablo 21, coğrafya eğitimi ile ilgili deneysel çalışmalardaki uygulama sürelerini (hafta olarak) göstermektedir.

Tablo 21. Deneysel Çalışmalardaki Uygulama Süresi (Hafta Olarak)¹

	<i>f</i>	Min.	Mak.	\bar{X}	S
Uygulama süresi (hafta olarak)	64	1	24	6.06	4.16

¹ On beş çalışmada uygulama süresi belirtilmediğinden, bu çalışmalar otuz dördüncü soru için istatistiksel analize dâhil edilmemiştir.

Tablo 21’e göre, coğrafya eğitimi alanındaki deneysel çalışmaların uygulama süreleri 1 ile 24 hafta arasında değişkenlik göstermekte olup, bu sürelerin ortalaması yaklaşık 6 haftadır. Bu bulgu, coğrafya eğitimine yönelik deneysel çalışmaların daha uzun vadeli planlanması ve uygulanması gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Deneysel Çalışmalardaki Deney ve Kontrol Grubu Katılımcı Sayıları

Tablo 22, coğrafya eğitimi ile ilgili deneysel çalışmalardaki deney ve kontrol grupları katılımcı sayılarını göstermektedir.

Tablo 22. Deneysel Çalışmalardaki Deney ve Kontrol Gruplarının Katılımcı Sayıları¹

	<i>f</i>	Min.	Mak.	\bar{X}	S
Deney Grubu	79	9	420	42.80	47.22
Kontrol Grubu	68	7	420	40.25	48.78

¹ On bir çalışmada kontrol grubu olmadığı için bu çalışmalar otuz altıncı soru için istatistiksel analize dâhil edilmemiştir.

Tablo 22’ye göre, deney grubunda yer alan katılımcıların sayısı 9 ile 420 arasında değişkenlik göstermekte olup, bu grubun ortalaması 43’tür. Kontrol grubunda ise

katılımcı sayısı 7 ile 420 arasında dağılım göstermekte olup, bu grubun ortalaması 40'tır. Coğrafya eğitimi ile ilgili deneysel çalışmalarda, her iki grubun katılımcı sayıları arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

Deneysel Çalışmalardaki Deney-Kontrol Gruplarının Ön Test, Son Test, Kalıcılık ve Tutum Puanları Arasındaki Fark Durumu

Tablo 23, coğrafya eğitimi ile ilgili deneysel araştırmalardaki deney ve kontrol gruplarının ön test, son test, kalıcılık ve tutum puanları arasındaki fark durumlarını göstermektedir.

Tablo 23. Deney ve Kontrol Gruplarının Ön Test, Son Test, Kalıcılık ve Tutum Puanları Arasındaki Farkların Karşılaştırılması¹

	<i>f</i>	%
<i>Deney ve kontrol gruplarının ön test puanlarının karşılaştırılması</i>		
Fark yok	57	72.15
Fark deney grubu lehine	3	3.80
Fark belirtilmemiş	7	8.86
Diğer	12	15.19
<i>Deney ve kontrol gruplarının son test puanlarının karşılaştırılması</i>		
Fark deney grubu lehine	60	75.95
Fark yok	3	3.80
Diğer	16	20.25
<i>Deney ve kontrol gruplarının kalıcılık puanlarının karşılaştırılması</i>		
Fark deney grubu lehine	12	15.19
Fark son test lehine	3	3.80
Fark yok	2	2.53
Kalıcılık testi kullanılmamış	62	78.48
<i>Deney ve kontrol gruplarının tutum puanlarının karşılaştırılması</i>		
Fark deney grubu lehine	15	18.99
Fark son test lehine	2	2.53
Fark yok	6	7.59
Tutum ölçeği kullanılmamış	56	70.89

¹ Çalışmalarda kontrol grubu olmayıp sadece deney grubu olması durumunda, kalıcılık ve tutum puanı karşılaştırması için ön test-son test puan farkına bakılmıştır (soru 39-40).

Tablo 23'e göre, ön test puanlarına bakıldığında 79 deneysel çalışmanın sadece 57'sinde (%72,15) deney ve kontrol grupları arasında eşitlik sağlandığı belirlenmiştir.

Son test puanlarına bakıldığında ise 60 çalışmada (%75,95) deney grubunun kontrol grubundan anlamlı derecede daha yüksek puan aldığı tespit edilmiştir. Kalıcılık testi ve tutum ölçeği kullanımı ise daha az yaygın olup, 79 çalışmanın sadece 17'sinde (%21,52) kalıcılık testi ve 23'ünde (%29,11) tutum ölçeği kullanılmıştır. Bu ölçeklerin kullanıldığı çalışmalarda da genellikle deney grubunun kontrol grubundan anlamlı derecede daha iyi sonuçlar elde ettiği görülmüştür.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Coğrafya eğitimi alanında Ulusal Tez Merkezinde dizinlenen doktora tezleri ile TR Dizin veri tabanında dizinlenen ulusal dergilerdeki araştırma makalelerini çeşitli değişkenlere göre inceleyerek bu alanda yaşanan yönelimleri ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada, araştırma örneklemine dâhil edilen 499 çalışmanın analiz edilmesinde kırk soru kullanılmıştır. Bu soruların her biri araştırmada kullanılan içerik analizi yönergesi için bir tema olarak değerlendirilmiştir.

Toplam 499 çalışmanın %20,44'ü doktora tezi ($f=102$), %79,56'sı araştırma makalesi ($f=397$) kapsamında gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmalar şu konu başlıkları altında incelenmiştir: (1) Türkiye'de coğrafya dersi öğretim programları ve özellikleri, (2) öğretim ilke ve yöntemleri, (3) diğer ülkelerde coğrafya eğitimi ve öğretimi, (4) farklı eğitim ve öğretim programlarında coğrafya, (5) öğretmen eğitimi, (6) coğrafya öğretiminde materyal kullanımı, (7) ölçme ve değerlendirme ve (8) coğrafya eğitiminde yönelimlerdir.

İncelenen 499 çalışma arasından 40 çalışma ile en fazla yayın 2013 yılında yapılmıştır. Ayrıca yayınların %52,71'i 2013 yılından bugüne dek yayımlanmıştır. Doktora tezlerinin ve makalelerin sayısında ise 2005'ten itibaren hızlı bir artış olması hem coğrafya eğitimi alanında doktora mezunlarının sayılarının artmasıyla hem akademik atama ve yükseltme kriterleri hem de bu tarihte uygulamaya konan yeni coğrafya dersi öğretim programı ile araştırmacıların bu alana daha fazla ilgi göstermeye başlamış olduğunun göstergesi sayılabilir. Coğrafya eğitimi ile ilgili en fazla doktora tezinin

2008 ve 2019 yıllarında ($f=9$; %8,82) hazırlandığı, en az doktora tezinin ise 1997 ve 2002 yıllarında ($f=1$; 0,98) hazırlandığı görülmektedir. 1997 öncesi dönemde coğrafya eğitimi ile ilgili doktora tezinin hazırlanmamış olması daha önceki dönemlerde alan çalışmalarına ağırlık verilmesiyle ilgili olduğu düşünülmektedir. Buna karşılık sonraki yıllarda coğrafya eğitimi ile ilgili doktora tezi çalışmalarına yer verilmesi Yükseköğretim Yürütme Kurulunun 4 Kasım 1997 tarihli ve 97.39.2761 sayılı kararıyla eğitim fakültelerinin yeniden yapılanmasına bağlı olarak eğitim bilimleri enstitüleri ve dolayısıyla bu enstitüye bağlı anabilim dalı ve programlar düzenlenmiş olmasıyla ilgilidir. Aksoy ve Türker'e (2020) göre, eğitim fakültelerinin 1997'deki yeniden yapılanması sonucu coğrafya eğitimi ile ilgili çalışmaların daha önceki yıllara göre sayısında belirgin bir artış olmuştur.

Coğrafya eğitimi ile ilgili çalışmaların %81,8'ini nicel ya da nitel yönteme dayalı olarak gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu durum, coğrafya eğitimi ile ilgili karma yöntemlerle gerçekleştirilmiş daha fazla sayıda çalışmaya ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.

Coğrafya eğitimi ile ilgili çalışmaların yarısından fazlası betimsel araştırma deseninde ve yaklaşık beşte birinin ise içerik analizi deseninde yürütüldüğü görülmektedir. Bu durum, coğrafya eğitimi ile ilgili model geliştirme ve deneysel araştırma deseninde gerçekleştirilmiş daha fazla sayıda çalışmaya ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.

Coğrafya eğitimi ile ilgili çalışmalarda sekiz farklı veri toplama aracının kullanıldığı, en sık veri toplama araçlarının görüşme formları ve doküman incelemesi olduğu görülmüştür. Bu durum coğrafya eğitimi ile ilgili çalışmalarda gözleme dayalı gerçekleştirilmiş daha fazla sayıda çalışmaya ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Çalışmalarda sadece anket ya da görüşme formlarından sadece birisinin kullanılması yerine veri toplama araçlarının çeşitlendirilmesinin alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Coğrafya eğitimi ile ilgili çalışmaların yaklaşık yarısı ortaöğretim öğrencileri, basılı materyaller ve coğrafya öğretmenleriyle gerçekleştirilmiştir. Coğrafya dersinin

ortaöğretimde okutulan dersler arasında yer alması nedeniyle ortaöğretim öğrencileri ve coğrafya öğretmenleri ile gerçekleştirilen çalışmaların fazla olması beklenen bir durumdur. Bu durum, coğrafya eğitimine ilişkin okul öncesinden yükseköğretime kadar tüm alanlardaki öğrenci, öğretmen adayı, öğretmen ve öğretim üyesiyle gerçekleştirilmiş daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.

Coğrafya eğitimi ile ilgili çalışmalardaki toplam katılımcı sayısı 5 ile 2 051 arasında değişmekte olup çalışma başına ortalama katılımcı sayısı yaklaşık olarak 208 (betimsel araştırmalar için ortalama katılımcı sayısı 245, deneysel araştırmalar için ortalama katılımcı sayısı ise 79) civarındadır. Betimsel araştırmalarda daha geniş bir örnekleme temsil etmeye çalışmak, deneysel çalışmaların ise daha kontrollü bir ortamda gerçekleştirmek gibi farklı amaçlarından dolayı katılımcı sayılarında farklılıklar görülmesi doğal ve beklendiği bir durumdur.

Coğrafya eğitimi ilgili çalışmaların katılımcıları 52 farklı ilden olmak üzere bunun üçte biri İstanbul ve Ankara'da yürütülmüştür. Bu durum, 52 ilin dışındaki illerde de coğrafya eğitimi ile ilgili gerçekleştirilmiş çalışmalara ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.

Sosyal bilgiler konularındaki coğrafya konularının öğretime ilişkin tezlerin varlığı dikkat çekici olmakla birlikte fen bilimleri konularındaki coğrafya konularının öğretime yönelik ise hiç doktora tezi konusuna rastlanmamış olması da önem arz etmektedir. Coğrafyanın sadece sosyal bilgilerle ilişkili değil ve hatta öğretim programlarında da görüldüğü üzere fen bilimleri ile ilişkisi de göz önünde bulundurulduğunda gerek ilköğretimde gerekse ortaöğretimde bu konudaki çalışmaların sayısının artmasının alan için faydalı olacağı düşünülmektedir. Hâlbuki ilköğretim (3-4. sınıflar), ortaokul (5-8. sınıflar) fen bilimleri dersi öğretim programında yer alan toplam 302 kazanımdan 61'i (%20,20) coğrafyaya ait konular ile ilişkilendirilebilir (Duran, Aladağ, Tapur ve Kaya, 2018). Bu durumda fen bilimleri öğretim programında yer alan coğrafyaya ait konulara ilişkin daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyulduğu söylenebilir.

Coğrafya eğitimi ile ilgili makalelerin elli dokuz farklı dergide yayımlandığı, makalelerin yarısından fazlasının (%52,64) iki dergide [International Journal of Geography and Geography Education (IGGE) (%44,84), Millî Eğitim Dergisi (%7,81)] yayımlandığı tespit edilmiştir. Coğrafya eğitimi ile ilgili makaleler için International Journal of Geography and Geography Education (eski adıyla Marmara Coğrafya Dergisi) tek başına önemli bir açığı kapatmaktadır. Bunun dışında ülkemizde yayın hayatına devam eden akademik coğrafya dergilerinde (Türk Coğrafya Dergisi, Doğu Coğrafya Dergisi, Coğrafya Dergisi, Coğrafi Bilimler Dergisi, Jeomorfolojik Araştırmalar Dergisi vb.) ise coğrafya eğitimi ile ilgili daha fazla çalışmanın yayımlanmasının alana katkı açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Coğrafya eğitimi ile ilgili deneysel çalışmalardaki uygulama süreleri 1 ile 24 hafta arasında değişmekte olup ortalama olarak 6 hafta civarındadır. Uygulamada her türlü yeniliğin (yeni yöntemlerin, buluşların, aletlerin, programların vb.) üretkenlikte ve performansta geçici de olsa belli bir artışa yol açması olarak tanımlanan Hawthorne etkisine karşı araştırmacıların dikkat etmeleri gerekmektedir (Kocakaya, 2012). Bu durum, coğrafya eğitimine ilişkin yürütülen deneysel uygulamaların daha uzun sürelere yayılması gerektiğini göstermektedir.

Coğrafya eğitimi ile ilgili deneysel çalışmalardaki deney grubu katılımcı sayısı 9 ile 420 arasında değişmekte olup ortalama olarak 43 iken; kontrol grubu katılımcı sayısı 7 ile 420 arasında değişmekte olup ortalama olarak 40 kişiden oluşmaktadır.

Coğrafya eğitimi ile ilgili gerçekleştirilen 79 deneysel çalışmanın sadece 57 tanesinde eşitliğin sağlandığı görülmektedir. Son test puanlarına ilişkin olarak ise sadece 60 çalışmada deney grubu lehine anlamlı bir farkın elde edildiği görülmektedir. Buna ek olarak coğrafya eğitimi ile ilgili gerçekleştirilen 79 deneysel çalışmanın 62'sinde kalıcılık testi kullanılmamış, kalıcılık testi kullanılan çalışmaların büyük bir bölümünde ise deney grubu lehine anlamlı bir fark elde edilmiştir. Benzer şekilde, coğrafya eğitimi ile ilgili gerçekleştirilen 79 deneysel çalışmanın 56'sında tutum ölçeği kullanılmamış, tutum ölçeğinin kullanıldığı çalışmaların büyük bir bölümünde deney grubu lehine anlamlı bir fark elde edilmiştir.

İçerik analizi yönergesinden elde edilen bulgular coğrafya eğitimi alanındaki araştırma yönelimlerini inceleyen çalışmaların bulguları ile karşılaştırılmıştır. Buna göre, ortaöğretim coğrafya öğretiminde 2000-2009 yılları arasında yapılan coğrafya eğitimi araştırmalarındaki yönelimleri inceleyen bir araştırmada (Geçit, 2010) konuların ağırlıklı olarak bu çalışmadaki bulgulara benzer şekilde öğrenme etkinlikleri, ölçme-değerlendirme ve program inceleme alanlarında gerçekleştirildiği belirtilmiştir.

Türkiye’de 2006-2017 yılları arasında coğrafya eğitimi alanında hazırlanan lisansüstü tezlerin ana yönelimleri inceleyen bir araştırmada (Çifçi, 2017) bu çalışmadaki bulgulara benzer şekilde tezlerin önemli oranda Gazi, Marmara ve Atatürk üniversitelerinde hazırlandığı, çalışma konularının başında yaklaşım-strateji-yöntem-teknik-uygulamanın geldiği, genellikle nicel çalışmalara ağırlık verildiği tespit edilmiştir.

Türkiye’de 2008-2018 yılları arasında coğrafya eğitimi alanında yayımlanan makalelerin ana yönelimlerini inceleyen bir araştırmada (Değirmenci, 2018), bu çalışmadaki bulgulara benzer şekilde araştırma yöntemi olarak nicel ve nitel yöntemlere, konu alanı olarak öğretmen yetiştirme ve öğrenme/öğretmeye daha fazla ilgi gösterildiği ve veri toplama aracı olarak genellikle anket ile ölçeklerin daha fazla kullanıldığı tespit edilmiştir.

Türkiye’de 1923-2018 yılları arasında coğrafya eğitimi alanında bilimsel hakemli dergilerde yayımlanan makaleleri betimsel olarak incelemeyi amaçlayan bir çalışmada (Aksoy ve Türker, 2020), bu çalışmadaki bulgulara benzer şekilde makalelerin ağırlıklı olarak durum tespitine yönelik; yöntemsel açıdan en fazla nicel yöntemde betimsel tarama deseninde hazırlanmış çalışmaların olduğu tespit edilmiştir.

Coğrafya insana, hayatın her safhasında geçen faydalı bilgiler verir ve insanı hayatî öneme sahip yer ile ilgili birçok gerçekle karşı karşıya getirir. Bunların çoğunun müşahedesi, insana pratik hayatta geçen faydalı bilgiler sağlar (Ardel, 1951). Özetle coğrafya eğitimi alanında hazırlanan doktora tezleri ve makalelerin yönelimlerini belirlemeyi amaçlayan bu araştırmada elde edilen bulgular, Türkiye coğrafyası üzerine

yapılan her araştırmanın bu alana katkı sağlayan bir bileşen olduğunu göstermektedir (Akkan, 1972). Bu bağlamda 100. yıldönümünü kutladığımız ve gelecekte daim olacak Türkiye Cumhuriyeti gelecek yıllara daha güçlü ve daha müreffeh bir şekilde girecek ve şüphesiz coğrafya bilimi de ülkemizin gelişmesi sürecinde önemli katkılar sağlayacaktır.

Bu araştırma sonucunda elde edilen bulgulardan hareketle;

Araştırmacıların farklı konulara (değerler ve yetkinlikler, özel eğitim programlarında, ilköğretimde fen bilimleri öğretim programında, ortaöğretimde ise fizik, kimya ve biyoloji dersi öğretim programlarında yer alan coğrafyaya ait konular ve ölçme-değerlendirmenin farklı boyutlarını inceleyen çalışmalara vb.), farklı örneklem türü düzeylerine (ilkokul, ortaokul ve lisans vb.) yönelik nitel ve karma yöntemlere dayalı çalışmalar gerçekleştirmeleri,

Araştırmacıların durum tespiti niteliğindeki çalışmalar yerine uygulamaya dönük araştırma desenlerine yönelmeleri,

Türkçe dilinde sunulmuş bildirilerin analizi coğrafya eğitimi alanı ile ilgili yeni bakış açıları sağlayabilir. Ayrıca yabancı dilde hazırlanmış tezlerin yönelim analizlerinin yapılması neticesinde Türkçe dilinde hazırlanmış tezlerin özellikleriyle karşılaştırılabilir. Son olarak coğrafya eğitimi ile ilgili uluslararası yayınların analizlerinin yapılması ve Türkçe dilinde hazırlanmış yayınların bulgularıyla kıyaslanması önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Akkan, E. (1972). Cumhuriyetin 50. yıldönümünde coğrafya. *Coğrafya Araştırmaları Dergisi*, (5-6), 1-6.
- Aksoy, B. ve Türker, A. (2020). Türkiye’de coğrafya eğitimi alanında yayımlanan makalelere ilişkin bir literatür değerlendirmesi (1923-2018). *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 18(35), 143-161.
- Ardel, A. (1951). Coğrafya ilmi ve öğretimi. *Tedrisat Mecmuası*, (2), 22-28.
- Artvinli, E. ve Kaya, N. (2010). 1992 Uluslararası Coğrafya Eğitimi Bildirgesi ve Türkiye’deki yansımaları. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (22), 93-127.
- Bednarz, S. (2000). Geography education research in the Journal of Geography 1988-1997. *International Research in Geographical and Environmental Education*, 9(2), 128-140. doi:10.1080/10382040008667641
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (29. Baskı.). Ankara: Pegem Akademi.
- Cascante-Campos, A. (2022). Latin American geography education research trends in open access journals from the twenty-first century. *International Research in Geographical and Environmental Education*, 31(3), 188-204. doi:10.1080/10382046.2021.1961061
- Çifçi, T. (2017). Türkiye’de coğrafya eğitimi alanında yapılan lisansüstü tezlerin (2006-2017) eğilimleri. *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 6(4), 864-887. doi:10.7596/taksad.v6i4.1060
- Değirmenci, Y. (2018). Examination of main trends in geographical education research in Turkey. *Review of International Geographical Education Online*, 8(1), 93-108.
- Duran, Y., Aladağ, C., Tapur, T. ve Kaya, B. (2018). İlköğretimde güncel sosyal, fen ve hayat bilgisi programlarının coğrafya öğretimi ile ilişkisinin incelenmesi (ss. 63-78). I. International Geography Education Symposium (IGES 2018), sunulmuş bildiri, Nevşehir: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi.
- Geçit, Y. (2010). Coğrafya eğitimi araştırmalarında temel yönelimler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10(2), 923-987.

- Hazır Bıkmaz, F., Aksoy, E., Tatar, Ö. ve Atak Altınyüzük, C. (2013). Eğitim programları ve öğretim alanında yapılan doktora tezlerine ait içerik çözümlemesi (1974-2009). *Eğitim ve Bilim*, 38(168), 288-303.
- Kaivola, T. ve Rikkinen, H. (2007). Four decades of change in geographical education in Finland. *International Research in Geographical and Environmental Education*, 16(4), 316-327. doi:10.2167/irgee219.0
- Karadağ, E. (2009). *Türkiye'de eğitim bilimleri alanında yapılmış doktora tezlerinin tematik ve metodolojik açıdan incelenmesi: bir durum çalışması*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kocakaya, S. (2012). Deneysel çalışmalar ne kadar güvenilir? *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 225-231.
- Lane, R. ve Bourke, T. (2019). Assessment in geography education: a systematic review. *International Research in Geographical and Environmental Education*, 28(1), 22-36. doi:10.1080/10382046.2017.1385348
- Lastória, A. C. ve Papadimitriou, F. (2012). Geographical education in Brazil: past and present in "the country of the future". *International Research in Geographical and Environmental Education*, 21(4), 327-335. doi:10.1080/10382046.2012.725970
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (2016). Analizde ilk adımlar. S. Akbaba ve A. Ersoy (Ed.), *Genişletilmiş bir kaynak kitap: nitel veri analizi (ikinci baskıdan çeviri)* içinde (2. Baskı., ss. 50-89). Ankara: Pegem Akademi.
- Rvezníčková, D. (2003). Geographical education in Czechia: the past, present and future. *International Research in Geographical and Environmental Education*, 12(2), 148-154. doi:10.1080/10382040308667524
- Saban, A. (2009). Çoklu zekâ kuramı ile ilgili Türkçe çalışmaların içerik analizi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 9(2), 833-876.
- Saldana, J. (2019). Kod ve kodlama sürecine giriş. A. Tüfekci Akcan ve S. N. Şad (Ed.), *Nitel araştırmacılar için kodlama el kitabı* içinde (1. Baskı., ss. 1-42). Ankara: Pegem Akademi.
- Savran, İ. H. (2021). *Türkiye'de 2002-2019 yılları arası coğrafya eğitimi ve öğretimi alanında yapılmış doktora tez çalışmalarının konu alanı ve metodolojik olarak incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.

- Yazıcı, Ö. (2020). Physical geography education: the postgraduate research trends in Turkey. *Review of International Geographical Education Online*, 10(2), 205-245. doi:10.33403/rigeo.621792
- Sezer, A. ve Deniz, M. (2021). Coğrafya öğretmenleri ile çalışılan lisansüstü tezlere ilişkin betimsel analiz. *Anadolu Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 5(1), 19-31.
- Zadrozny, J., McClure, C., Lee, J. ve Jo, İ. (2016). Designs, techniques, and reporting strategies in geography education: a review of research methods. *Review of International Geographical Education Online*, 6(3), 216-233.

SUMMARY

Introduction

The aim of this content analysis study is to reveal the trends in the field of geography education by analysing doctoral dissertations indexed in the National Thesis Centre and research articles in national journals indexed in the TR Index database according to various variables.

Methods

This study was conducted in the content analysis model. Criterion sampling method, one of the purposeful sampling methods, was used to determine the theses and articles to be analysed in this study. As of January 2023, a total of 102 doctoral dissertations and 397 research articles belonging to the years 1923-2022 were found in the National Thesis Centre and TR Index for the specified search criteria. No sampling was made from the theses and articles and all of them were taken into consideration. These themes were expressed as questions in the research. Content analysis method was used to analyse the data obtained from the studies included in the sample of the study.

These themes were expressed as questions in the research. Content analysis method was used to analyse the data obtained from the studies included in the sample of the study.

These themes were expressed as questions in the research. Content analysis method was used to analyse the data obtained from the studies included in the sample of the study.

Findings

Of the total 499 studies, 102 (20,44%) were doctoral dissertations and 397 (79,56%) were research articles. A total of eight different subject areas related to geography education were studied. With 40 studies (8,02%), the highest number of publications was made in 2013. It is seen that almost four-fifths of the studies (81,96%) are based on quantitative or qualitative methods. More than half of the studies (55,11%) were conducted in descriptive research design and about one fifth (19,64%) in content analysis design. The most common data collection tools in the studies were interview forms (21,09%) and document analysis (20,18%). Approximately half of the studies were conducted with secondary school students (19,27%), printed materials (19,09%) and geography teachers (11,82%). One third of the studies were conducted in two big cities [Istanbul (f=58; 16,38%); Ankara (f=40; 11,30%)]. 102 doctoral theses were conducted in fifteen different state universities and were mostly prepared at Gazi University (41,18%). It is seen that the research subjects are more related to the fields of educational sciences (f=87; 85,29%). It was determined that the articles related to geography education were published in fifty-nine different journals and more than half of the articles (52,64%) were published in two journals [International Journal of Geography and Geography Education (IGGE) (44,84%), Journal of National Education (7,81%)].

(41,18%). It is seen that the research subjects are more related to the fields of educational sciences (f=87; 85,29%). It was determined that the articles related to geography education were published in fifty-nine different journals and more than half of the articles (52,64%) were published in two journals [International Journal of Geography and Geography Education (IGGE) (44,84%), Journal of National Education (7,81%)].

It is seen that the research subjects are more related to the fields of educational sciences (f=87; 85,29%). It was determined that the articles related to geography education were published in fifty-nine different journals and more than half of the articles (52,64%) were published in two journals [International Journal of Geography and Geography Education (IGGE) (44,84%), Journal of National Education (7,81%)].

Discussion and Conclusion

The rapid increase in the number of doctoral theses and articles since 2005 is an indication that researchers have begun to show more interest in this field, both with the increase in the number of doctoral graduates in the field of geography education, with the academic appointment and promotion criteria, and with the new geography course curriculum that was put into practice on that date. countable. In the period before 1997, the fact that no doctoral thesis on geography education was prepared is thought to be related to the emphasis on field studies in previous periods. According to Aksoy and Türker (2020), as a result of the restructuring of education faculties in 1997, there has been a significant increase in the number of studies on geography education compared to previous years. The application periods in experimental studies on geography education vary between 1 and 24 weeks and are around 6 weeks on average. This situation shows that the experimental applications carried out in geography education should be spread over longer periods of time. The findings obtained from the content analysis guideline were compared with the findings of the studies examining research orientations in the field of geography education. Accordingly, the findings of this study are similar to the results of Geçit (2010), Çifçi (2017), Değirmenci (2018), Aksoy and Türker (2020). Celebrating its 100th anniversary, the Republic of Turkey will enter the coming years stronger and more prosperous, and undoubtedly the science of geography will make important contributions to the development of our country.

ORCID

Yasin DURAN ORCID 0000-0002-6250-3792

Caner ALADAĞ ORCID 0000-0001-5392-2760

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Bu makaleye birinci yazar %50, ikinci yazar %50 oranında katkı sağlamıştır.

Destek ve Teşekkür Beyanı

Bu araştırmada herhangi bir kurum, kuruluş ya da kişiden destek alınmamıştır.

Çatışma Beyanı

Araştırmacıların, araştırma ile ilgili diğer kişi ve kurumlarla herhangi bir kişisel ve finansal çıkar çatışması yoktur.

Etik Kurul Beyanı

Bu araştırma, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu Başkanlığının 19 Mart 2021 tarihli ve 2021/170 sayılı kararı ile uygun bulunmuştur.